EBÛ SÜLEYMÂN-I DÂRÂNÎ

Şam’da yetişen âlimlerin büyüklerinden. Abdurrahmân bin Ahmed el-Ansî din imamlarından iken, Allahü teâlâdan başka her şeyi terk edip, tasavvuf yoluna girdi. Künyesi Ebû Süleymân’dır. Şam’ın güneyinde bulunan Daran köyünde yerleşti. Bunun için kendisine Ebû Süleymân-ı Dârânî denir. 205 (m. 820)’de Şam’da vefât etti. Türbesi oradadır. Süfyân-ı Sevrî ve başka âlimlerden ilim öğrenip hadîs-i şerîf dinledi. Lütuf ve ihsânı bol, çok kibar ve sevimli bir zât idi. Bunun için kendisine Reyhân-ül-kulûb (Gönüllerin güzel kokulu çiçeği) denirdi. Nefsine muhalefet etmekte, açlık çekmekte çok ileri idi. Öyle ki, bu ümmetten açlığa onun kadar tahammül eden olmamıştır. Bunun için kendisine “Bündâr-ül-Câiîn” (Açların reîsi) denirdi ilimde, ma’rifette, yüksek hâlleri ve çok güzel sözleri meşhûrdur. Nefsin zararlarına ve sinsi düşmanlıklarına son derece vâkıf olup, ondan korunmakta, kalbi ve diğer uzuvların hepsini İslâmiyete tam uygun olarak kullanmakta eşine çok az rastlanan Allah adamlarındandı.

Hazreti Ebû Süleymân-ı Dârânî, doğru yola gelmesine sebeb olan hâdiseyi şöyle anlatmıştır: “Câmide bir va’izin sohbetlerine devam ederdim. Birgün sözleri bana çok te’sîr etti. Fakat dışarı çıktığımda bu te’sîr hiç kalmadı. Geri geldim, ikinci defa dinledim, yine sözleri kalbime oldukça çok te’sîr etti. Dışarı çıktım. Bu te’sîr bir miktar devam etti ve kayboldu. Üçüncü defa geldim. Bu sefer öyle duygulandım ki, bu te’sîr eve kadar aynı hâlde kaldı. Eve gelince mûsikî âletlerimi kırdım. Tövbe ettim. Allahü teâlâya ulaştıracak doğru yolu tuttum. Tövbe ettiğimi Yahyâ bin Muâz hazretleri duyduğunda, “Bir serçe, bir turnayı avlamış” demişti.

Hazreti Ebû Süleymân Dârânî, bir gün insanlara nasîhat ediyordu, ileri gelen talebelerinden Ahmed bin Ebü’l Havarî, hocasının nasîhat ettiği meclise gelip, “Efendim, fırın ısındı. Bugün ne pişirmemizi emir edersiniz?” diye sordu. Hazreti Ebû Süleymân cevâb vermedi. Talebesi aynı suâli birkaç defa

tekrar edince, talebesine “Gidip, içine oturunuz!” buyurdu. Talebe, “Hocamın her sözü hikmetlidir. O, madem ki böyle buyurdu. Onun dediği doğrudur” diyerek, gelip fırının içine girdi. Hazreti Ebû Süleymân, sohbet bittikten sonra etrâfındakilere “Derhal gidip, Ahmed’i fırından çıkarın!” buyurunca, yanındakiler hayretle “O, hakîkaten dediğinizi yapmış, fırına girmiş midir?” dediler. Hazreti Ebû Süleymân “Elbette. O söz dinler. Nefsine uymaz. Bana muhalefet etmez” buyurdu. Oradakiler merakla fırına gelip, kapağı açtılar. Ahmed, hakîkaten kızgın fırında oturmakta, bir kılı dahi yanmamış hâlde beklemekteydi.

Ebû Süleymân-ı Dârânî’nin talebesi Ahmed bin Ebü’l Havarî şöyle anlatıyor: Bir sene hocam ile beraber hacca gidiyorduk.. Yolda su tulumunu düşürmüşüm. Su ihtiyâcımız oldu. Susuz kaldık.. Hocama dedim ki, “Efendim su tulumunu kaybettim.” Ellerini açıp şöyle duâ etti: “Ey gaybları bilen ve sahiblerine iade eden, dalâlette olanları hidâyete erdiren Allahım! Kaybettiğimiz şeyi bizlere iade eyle.” Duâsını bitirir bitirmez bir kimsenin, “Bu su tulumunu kaybeden kimdir?” diye seslendiğini duyduk. Tulumumuzu alıp yolumuza devam ettik.

Hazreti Ebû Süleymân şöyle anlattı: “Bir gece câmide ibâdet ediyordum, içerisi çok soğuktu. Öyle ki soğuğun şiddetinden duâ ederken bir elimi koynuma sokuyor diğer elimi semâya doğru açıyordum. Bu şekilde duâ etmek, beni fevkalâde rahatlatmıştı. Uyuduğumda hafifden bir ses; “Yâ Ebâ Süleymân! Duâ için kaldırdığın eline nasi bini verdik. Diğerini de kaldırsaydın ona da nasîbini verirdik” diyordu. Bunun üzerine kendi kendime, “Ne kadar soğuk olursa olsun, bir daha her iki elimi de semâya kaldırmadan duâ etmiyeceğim diye söz verdim.

Bir gece bir hûrî gördüm. Tebessüm ediyordu. Yüzünün nûru o derece idi ki, anlatılacak gibi değil. Ben, “Bu kadar nûr ve güzelliğine sebeb nedir?” dedim. Cevaben “Bir gece gözünden bir kaç damla, yaş akmıştı. Onunla yüzümü yıkadılar. Onun te’sîri ile bu nûr ve güzellik hâsıl oldu. Sizin gibi temiz zâtların gözyaşları, hûrîlerin yüzlerinin parlatıcısı olmaktadır. Göz yaşı ne kadar çok olursa o kadar iyidir” dedi.

Talebesi olan Ahmed bin Ebü’l Havarî diyor ki: “Bir gece tenhada namaz kıldım. Bundan çok büyük lezzet hâsıl oldu. Ertesi gün, bu durumu hocama arz ettim. “Daha fazla gayret et ki, aynı tadı, insanlar arasında iken de bulabilesin” buyurdu.

Bir defa, Ebû Süleymân-ı Dârânî’ye (radıyallahü anh) sordular ki, “Allahü teâlâyı tanımak ile şereflenmenin sırrı, hikmeti nedir?” cevâbında buyurdu ki, “Kişinin, iki cihanda, Allahü teâlâdan başka maksadının olmamasıdır.”

Sâlih zâtlardan birisi bir gece rü’yâsında Hazreti Ebû Süleymân-ı Dârânî’yi nûrdan kanatlarla uçuyor gördü. “Hayırdır inşâallah! Bu ne hâldir?” dedi. Ebû Süleymân-ı Daranî (radıyallahü anh) “Şimdi cezaevinden kurtuldum, serbest oldum” buyurdu. Rü’yâyı gören zât sabah uyandığında, Hazreti Ebû Süleymân-ı Dârânî’yi ziyârete gitti. Vefât etmiş olduğunu öğrenince rü’yâsının ne demek olduğunu anladı.

Vefâtından sonra kendisini rü’yâda görüp “Allahü teâlâ size nasıl muâmele eyledi?” dediklerinde, “Rahmet ve inâyet buyurdu. Fakat, insanlar tarafından parmakla gösterilmem bana çok zarar verdi” buyurdu.

“Kim öğle namazının farzından evvel dört rek’at namaz kılarsa, o gün işlemiş olduğu günahları mağfiret olunur” hadîs-i şerîfini Ebû Süleymân-ı Daranî (radıyallahü anh) rivâyet etmiştir.

Ebû Süleymân-ı Daranî buyurdular ki:

“Helâlden bir lokma az yemeği, akşamdan sabaha kadar namaz kılmaktan daha çok severim. Çünkü, mi’de dolu olunca, kalbe gaflet basar, İnsan Rabbini unutur. Helâlin,

fazlası böyle yaparsa, mi'deyi haram ile dolduranların hâli acaba nasıl olur?"

"Açlık, Allahü teâlânın hazinelerinden bir hazinedir. Onu sevdiklerine ihsân eder."

"En sağlam kale, dilini korumaktır. İbâdetin sözü açlıktır, İnsanı Allahü teâlâdan uzaklaştıran şeylere muhabbet etmek, bütün kötülüklerin başıdır."

"Karın tokluğu, Allahü teâlâya karşı yapılacak ibâdetlerin tam yapılmasına mânidir."

"Kul, nefsini tanımayınca tevâzu edemez. Dünyânın hiç olduğunu bilmiyen, zühd sahibi olamaz. Zühd, seni Allahü teâlâdan alıkoyan şeyleri terk etmektir."

"Tevâzu, güzel amel işleyemediğini düşünmektir."

"Dünyâyı düşünmek perdedir. Âhıreti düşünmek hikmete, gönlün canlanmasına sebep olur, ibret almakla ilim artar, tefekkür ile de Allah korkusu artar."

"Bir kalbe dünyâ düşüncesi yerleşse, âhıret düşüncesi o kalbden, göç edip gider." "En fazîletli amel, nefsin istediğinin zıddını yapmaktır."

"Her şeyin bir emaresi olduğu gibi, ilâhi feyzlere kavuşmaktan mahrûm kalmanın alâmeti de ağlamamak, ağlamayı terk etmektir."

"Bir gece, uyku bastırdığı için biraz uyudum. Rü'yâmda gördüm ki, bir hûrî bana, "Beşyüz senedir beni senin için yetiştiriyorlar, sen ise uyuyorsun" dedi."

"Bir kimse, güzel bir amel işleyince, bunu kendi gayretleri ile değil de, Allahü teâlânın lütfu, ihsânı ve yardımı ile yapabildiğini iyi bilirse, o kimsenin, ucba kapılması, ibâdetini beğenmesi mümkün değildir."

"En zor, ama en makbûl olan şey sabırdır. Sabır, iki kısımdır. Birincisi, Allahü teâlânın yapmamızı emrettiği, fakat nefsimizin istemediği ibâdetleri yapmaya devam etmekte sabretmek, ikincisi ise, Allahü teâlânın yapmamızı yasak ettiği, fakat nefsimizin hoşuna giden şeyleri yapmamaya devam etmekteki sabır."

"Kul, Allahü teâlâdan haya ederse, Allahü teâlâ onun ayıblarını örtüp, insanlardan gizler, hatâlarını affeder. Kıyâmet günü onun hesabını kolay eyler."

"Çok vakit, kalbime düşünceler geliyor. Araştırıyorum. Kitaba (Kur'ân-ı kerîmin emirlerine) ve sünnete (hadîs-i şerîfler) uygun bulursam kabûl ediyorum."

"Bugünü, düne eşit olan zarardadır."

"Âhıret için sana fâidesi olmayan kimse ile arkadaş olma."

"Allahü teâlâ benim sağ gözüme, Cehennemin yedi tabakası ile azâb etse râzı olurum. Azâbın birazını da öbür gözüme niye koymuyor diye düşünmem. Zîrâ bilirim ki, O, benim için en faydalı olanı yapar."

"Bütün insanlar beni, olduğumdan daha aşağılamak, hakaret etmek isteseler, bunu yapamazlar. Çünkü, herkesin, hakaret derecelerinin en aşağısı olarak düşünebileceklerinden daha aşağı olduğumu biliyorum."

"Allahü teâlâdan râzı olmak ve O'nun kullarına merhamet etmek, Peygamberlerin ahlâkındandır."

"Bir kimse dîne yapılan hizmetlerde bulunsa ve bu hizmetlerde, nefsine bir pay ayırsa, yaptığı hizmetlerin tadını ve fâidesini bulamaz."

"Bütün işlerde, kulun niyeti Allahü teâlânın rızâsı olursa, o işin sonu mutlaka iyi olur."

“Bir kimse, bir mü’mini gözünde küçültür, kendini ondan daha kıymetli zannederse, hangi ibâdeti yaparsa yapsın, tadına zevkine varamaz.”

“Farkında, olmadan, şüpheli bir lokma yemiş olsam, bir Cuma’dan öbür Cuma’ya kadar içimde bir ateş yanar ve acısını hissederim.”

“Nefs hâîn ve Allahü teâlânın rızâsını aramaya mânidir. Yapılacak en iyi iş, nefse muhalefet etmektir.”

“Lüzumundan fazla yiyerek mi’desini şişiren kimse için şu altı zarar vardır. İbâdetlerinden zevk alamaz, öğrendiği hikmeti hafızasında tutamaz. Diğer insanları da kendisi gibi tok zannedip, onlara karşı merhametli ve şefkatli olamaz, ibâdetleri yaparken üzerine ağırlık çöker. Çeşitli arzuları meydana çıkar. Müslümanlar câmiye giderken, o helaya gider.”

“Kanâat rızânın, vera da zühdün başlangıcıdır.”

“Âhıreti düşünmek, aklın alâmeti ve kalbin hayatıdır.”

“Bir dostundan, bir uygunsuzluk görürsen hemen onu tenkid etme. Mümkündür ki, kendisini tenkid ederken sana, önce yaptığı uygunsuzluktan daha zor ve ağır gelecek bir söz söyleyebilir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 75

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-9, sh. 254

3) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 91

4) Vefeyât-ül-a’yân cild-1, sh. 131

5) Târîh-i Bağdâd cild-10, sh. 248

6) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 13

7) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1002

8) Kıyâmet ve Âhıret sh. 194

9) Tezkiret-ül-evliyâ sh. 142

10) Nefehât-ül-üns sh. 116

11) Sıfât-üs-safve cild-5, sh. 225

12) Keşf-ül-mahcûb sh. 245

13) El-Bidâye ve’n-nihâye cild-10, sh. 255

14) Risâle-i Kuşeyrî sh. 86

15) Mir’ât-ül-cinân cild-2, sh. 29